

ДИСКУРС И АНГАЖОВАНОСТ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ТОКОМ „МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ (2015)“ И „УКРАЈИНСКЕ ИЗБЕГЛИЧКЕ КРИЗЕ (2022)“ У ПЕРИОДУ ОД 2022. ДО 2025. ГОД.

Сажетак: Док не престају миграције са Блиског Истока и Африке, са једне стране, актуелни трогодишњи рат у Републици Украјини додатно је ставио у покрет милионе избеглица и миграната, са друге стране. У Републику Србију је тако од краја фебруара 2022. године до данас пристигло неколико стотина хиљада источноевропских и неколико десетина хиљада блискоисточних и афричких миграната, избеглица и привремено расељених лица. Рад има за циљ да прикаже дискурс и ангажованост Српске православне цркве током „Мигрантске кризе (2015)“ и „Украјинске избегличке кризе (2022)“ у матици и дијаспори у периоду од 2022. до 2025. године, заокружујући јединствен десетогодишњи период од 2015. године до савременог тренутка. Извори које у раду приказујемо су званична саопштења, празничне енциклике, архијерејске беседе, писма, апели и интервјуу патријарха и (архи)епископа Српске православне цркве.

Кључне речи: „Мигрантска криза (2015)“, „Украјинска избегличка криза (2022)“, мигранти, избеглице, прогон, Српска православна црква, ангажованост, Република Србија.

DISCOURS AND ENGAGEMENT OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH DURING THE “MIGRANT CRISIS (2015)” AND THE “UKRAINIAN REFUGEE CRISIS (2022)” IN THE PERIOD FROM 2022 TO 2025

Abstract: While migration from the Middle East and Africa has not stopped, on the one hand, the current three-year war in the Republic of Ukraine has additionally set millions of refugees and migrants in motion, on the other. Since the end of February 2022, several hundred thousand Eastern European and several tens of thousands of Middle Eastern and African migrants, refugees and temporarily displaced persons have arrived in the Republic of Serbia. The aim of this is to present the discourse and engagement of the Serbian Orthodox Church during the “Migrant Crisis (2015)” and the “Ukrainian Refugee Crisis (2022)” in the homeland and diaspora in the period from 2022 to 2025, thus encompassing a unique ten-year time frame from 2015 to the present day. The sources

¹ Фармацеутско-физиотерапеутска школа, Београд, bozidar.pavlovic2020@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-1403-078.

presented in the paper include the official announcements, encyclicals, episcopal homilies, letters, appeals, diocesan magazines and interviews by His Holiness Serbian Patriarch kyr Porfirije and (arch)bishops of the Serbian Orthodox Church.

Keywords: “The Migrant Crisis (2015)”, “The Ukrainian refugee crisis (2022)”, migrants, refugees, persecution, Serbian Orthodox Church, engagement, Republic of Serbia

Увод

Од 2010. године, сукоби на Блиском Истоку и у Африци, уз економске и еколошке факторе, покренули су масовне миграције ка Европи, које су кулминирале у виду „Мигрантске кризе (2015)“.² Седам година касније, рат у Републици Украјини („наша земља“ „крај“, „немирна граница“, „пограничје“; у даљем раду: РУ) произвео је почетком Великог поста „Украјинску избегличку кризу (2022)“, најбрже растућу избегличку кризу од WW2 (Gregurović, 2022), чиме Европа (п)остаје уточиште за милионе људи у потрази за спасом.³

Од почетка рата у РУ до данас, највећи број Украјинаца примиле су СР Немачка, Република Пољска, Чешка Република, Република Румунија, Република Молдавија, Краљевина Шпанија, а по глави становника (1:1.000) Република Црна Гора (102,5). У Републику Србију (у даљем раду: РС),⁴ највећу земљу региона, пристигло је више од 335.000 лица из РУ,⁵ 140.000 држављана Руске Федерације (у даљем раду: РФ), 5.000 Белоруса и неколико десетина хиљада блискоисточних и афричких миграната и избеглица.

„Шта је заједничко Србији и Украјини? Прво, учешће Православних цркава у подршци становништву у невољи било је без преседана. У свакој земљи, разлози за помоћ расељеном становништву били су различити, иако је њихов одговор показао да су верске заједнице један од кључних хуманитарних актера“, а „у Источној Европи и Евроазији, Православне цркве сукључне за разумевање начина на који се државе баве присилним

2 Види Павловић 2024а и Павловић 2024б. Овде користимо прилику да уредницима часописа проф. др Зорици Кубурић и др Мирку Благојевићу изразимо благодарност.

3 „Највећи интензитет уселјаванја у proteklam godinama doživjela je Europa sa 87,7 milijuna useljenika, a ne više SAD, Australija i Kanada kao tipične useljeničke zemlje. U širem kontekstu, Azija, koja je devet puta mnogoljudnija od EU-a, primila je svega 85,6 milijuna međunarodnih migranata“ (Jurić, 2024: 13).

4 На седници Владе РС 14.3.2024. године, РС је по први пут активирала механизам (институт) привремене заштите кроз „Одлуку о пружању привремене заштите у Републици Србији расељеним лицима која долазе из Украјине“ у трајању од годину дана, при чему је током три године примене одобрено више хиљада, а само у последњих 15 година, РС је донела и 19 „Стратегија“ које обухватају различите аспекте миграција. За више види: Marković, 2025: 17-18.

5 О украјинској дијаспори у РС од XVIII века до данас види: Antonova, 2024: 6-8. Украјинска национална мањина у РС (око 4.000) је самосвојна и пуноправна, а Руси као први и Украјинци као други народ имају највећу православну заједницу на свету.

расељавањем и људском безбедношћу. Цркве нису само национална верска тела, већ, што је најважније, делују и као дипломатски актери, граде савезе, преносе политичке поруке и пројектују државну моћ“ (Leustean, 2021: 1924 & 1925).⁶

Рад има за циљ да прикаже дискурс и ангажованост Српске православне цркве (у даљем раду: СПЦ) током „Мигрантске кризе (2015)“ и „Украјинске избегличке кризе (2022)“ у матици и дијаспори у периоду од 2022. до 2025. године, заокружујући јединствен десетогодишњи период од 2015. године до савременог тренутка. Извори које у раду приказујемо су званична саопштења, празничне енциклике, архијерејске беседе, писма, апели и интервјуи патријарха и (архи)епископа СПЦ.⁷

Дискурс и ангажованост Српске православне цркве током „Мигрантске кризе (2015)“ и „Украјинске избегличке кризе (2022)“ током

а. 2022. године:⁸

У јануару, у контексту „Мигрантске кризе (2015)“, „Ковид (режим) кризе“ и отпочињања Australian Open-а, Митрополија аустралијско-новозеландска је издала званично саопштење поводом забране посете протојереја Милорада Лончара Новаку Ђоковићу и организовања молебана испред мигрантског

6 Упореди са: „Vjerske su institucije prirodan most između државе која се напушта и државе одреднице, који преошћује понор у којем се мигранти често наду. Не постоји друга врста организације која може истодобно бити чврсто интегрисана у новом друштву и дубоко укоријенена у оном из којег потјече. А управо је то идеал добре инкултурације и интеркulturalности“ (Perica, 2023: 222).

7 ”The inclination to help migrants and refugees, to foster solidarity and to enable hospitality, has usually been conveyed and partly legitimised through official and media discourses framed by different actors, including religious ones“ (Župarić-Pljić & Gregurović, 2020: 77).

8 У прихватним центрима КИРС-а било је смештено 124.127 лица, са задржавањем од 16 дана, што је највећи број од кулминације „Мигрантске кризе (2015)“. Према држави порекла, највише су долазили из Републике Авганистан, Сиријске Арапске Републике и Републике Пакистан. „Највећи број избеглица из Украјине је нашао смештај у приватној режији, док се мали број избеглица обратио Комесаријату за избеглице и миграције за смештај“ (Петровић, 2024: 80), који „obezbeđuje смештај, ishranu, odeću и друге материјалне услове који су neophodni за живот тим licima и tražiocima azila“ (Marković, 2025: 21). Пријавило се 56.000 особа са привременим бораваком, донето је до 2.000 одлука о пружању привремене заштите, а од 2010. године до данас издато је скоро 500 радних дозвола и поднето свега пар захтева за азил. РС расељеним лицима из РУ признаје право на привремени боравак, бесплатно основно и средње образовање, здравствену заштиту према Закону о странцима, приступ тржишту рада и слободу вероисповести. Прихватни центар за Украјинце се налази у Врању, док је пар стотина смештено у центру за азил у Обреновцу. То значи да се одлуком Владе РС у прихватним центрима не мешају Руси, Украјинци и блискоисточни и афрички мигранти и избеглице, што конкретно значи и да Украјинци уживају већу заштиту, а самим тим и права. Битна разлика је и то да око две трећине Украјинаца чине принудно расељене жене.

притворског центра у Мелбурну.⁹ Истовремено, Његово Високопреосвештенство Архиепископ горњокарловачки Г. Герасим (у даљем раду: Архиепископ Герасим) је у интервјуу за „Anadolu Agency“ говорио о утицају „Мигрантске кризе (2015)“ на подручје његове епархије.¹⁰

У фебруару, Његова Светост, Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски Г. Порфирије (у даљем раду: Патријарх) се у Патријаршијском дому у Београду у опроштајном пријему сусрео са амбасадором РУ у РС, док је 26. фебруара, на празник Светог Симеона Мироточивог, Његово Високопреосвештенство Архиепископ ромулијанско-зајечарски и Митрополит тимочки Г. Иларион (у даљем раду: Архиепископ Иларион) на архијерејској Литургији беседио о рату у РУ.¹¹ Крајем месеца, у сусрет Светој и Великој Четрдесетници, у архијерејској беседи у Спомен-храму Светог Саве на Врачару, Патријарх је нагласио да је СПЦ „решила да у братској љубави и у молитвеном духу упути материјалну помоћ настрадалима у Украјини, а митрополит Онуфрије ће „знати коме је та помоћ најпотребнија.“¹²

Почетком марта, на Вечерњи праштања у Спомен-храму Светог Саве на Врачару, Патријарх је рекао: „Подсећам и себе и вас и позивам и себе и вас да имамо саосећања са онима којима су неопходне елементарне потребе за преживљавање и, дакако, са онима који већ долазе у нашу земљу као избеглице. Дужни смо Христа Бога ради да посведочимо истинску и праву љубав, љубав јеванђељску и хришћанску, и да те људе који као избеглице долазе не примимо само у наше домове него да их сместимо и у наша срца, у нашу љубав.“¹³ Услед рата у РУ, по одлуци Светог Архијерејског Синода СПЦ од 1. марта, покренута је хуманитарна акција прикупљања новчаног прилога у храмовима СПЦ за угрожене вернике под духовним старањем Његовог Блаженства Митрополита Онуфрија у РУ.¹⁴ Патријарх се у Београду

9 „Саопштење из Канцеларије Епископа аустралијско-новозеландског“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://soc.org.au/sr/vesti-sr/1559-saopstenje-kancelarije-episkopa-australijskonovozelandskog>.

10 У интервјуу, њене протагонисте описује као „измучене и несретне људе како чекају прилику да се домогну Хрватске и гла Европске уније да би отишли некуда даље“ и говори о ближем у контексту новозаветне параболе о Милостивом Самарјанину (уп. Лк. 10, 27-35). „Интервју Епископа горњокарловачког г. Герасима за 'Anadolu Agency'“, прегледано 28.1.2022. године на: <https://www.eparhija-gornjokarlovacka.hr/2022/01/27>

11 „У Букову прослављен Свети Симеон Мироточиви“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://eparhija-timocka.org/u-bukovu-proslavljen-sveti-simeon-mirotocivi/>.

12 „Патријарх Порфирије: Упутићемо помоћ Украјинској Православној Цркви и њеном митрополиту Онуфрију“, прегледано 24.1.2023. године на: <http://www.slovoljubve.com/cir/Newsview.asp?ID=32291>.

13 Снимак целе беседе доступан је на званичном Јутјуб каналу Информативне службе СПЦ (7.3.2022).

14 „Помозимо народу Украјине!“, прегледано 24.1.2024. године на: <http://radioistocnik.info/2022/03/15/pomozimo-narodu-ukrajine/>.

састао са председником РС, са којим је разговарао о прихвату избеглица из РУ. На Тргу српских ратника у Краљеву, у оквиру помена жртвама НАТО агресије, Патријарх је упутио молитве за мир у РУ, на Блиском Истоку и у Африци, нагласивши универзалну братску повезаност и позив на љубав чак и према прогонитељима.¹⁵ У Саборном храму Светог Јована Владимира у Бару, након молитве за мир у РУ, Његово Високопреосвештенство Архиепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Г. Јоаникије (у даљем раду: Архиепископ Јоаникије) угостио је неколико украјинских избегличких породица, уручивши им духовне и материјалне дарове.¹⁶ Клирици Митрополије загребачко-љубљанске СПЦ су, у сарадњи са Исусовачком службом за избеглице из Загреба (у даљем раду: JRS), посетили украјинске избеглице смештене у мотелу „Плитвице“, пруживши им материјалну и духовну помоћ. Крајем месеца, Патријарх се у пратњи двојице викарних епископа сусрео са украјинском избегличком породицом Герашченко, Александром и Маријом, којој се четврто дете родило пред полазак у избеглиштво, што ће бити уједно и њихов први сусрет са украјинским избеглицама у РС.¹⁷

У априлу, Патријарх је обавио видео разговор са Његовом Светошћу, Патријархом московским и целе Русије Г. Кирилом (у даљем раду: патријархом Кирилом), а у сусрет Христовом Васкрсењу објавио је Пасхалну енциклику.¹⁸ Његово Преосвештенство Епископ пакрачко-славонски Г. Јован (у даљем раду: Епископ Јован) је за радио „Слово љубве“ АЕМ говорио о прослави Васкрса са украјинским избеглицама.¹⁹ Патријарх је 4. априла у Патријаршијском двору

15 „Патријарх Порфирије: Наше страдање се мора пројавити у живот у сваком добру и у живот у христолој врлини“, прегледано 24.1.2024. године на: http://arhiva.spc.rs/sr/patrijarh_porfirije_nashe_stradanje_se_mora_projaviti_u_zhivot_u_svakom_dobru_u_zhivot_u_hristolikoj.html.

16 „Митрополит Јоаникије у Бару угостио неколико породица избјеглих из Украјине“, прегледано 28.3.2022. године на: <https://svetigora.com/mitropolit-joanikije-u-baru-ugostio-nekoliko-porodica-izbjeglih-iz-ukrajine/>.

17 „Патријарх Порфирије са избеглима из Украјине“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://spc.rs/>. Тим поводом Патријарх је на свом званичном Инстаграму профилу објавио: „Позивам све да кроз молитву покажемо љубав на делу и да помогнемо нашој браћи избеглицама из Украјине пружајући им сваку помоћ без обзира на то да ли су православни, католици или атеисти, у коју цркву иду и како се моле Богу. То Христос од свих нас очекује.“

18 „Шта ћемо ми који смо сабрани данас у Празнику над празницима, угрејани топлином домова, рећи онима који су разорном стихијом одвојени од својих најближих и расути по туђини? Како ћемо запевати пасхалну песму када је међу нама толико гладних и жедних правде, толико неутешних? Нека нас одговору на ова питања поведе сам Господ Исус Христос...“ „Васкршња посланица 2022“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://spclondon.org.uk/sr/duhovne-poruke/820-vaskrsnja-poslanica-2022>.

19 „Васкршњи специјал - Епископ Славонски Јован (Ђулибрк)“, прегледано 24.1.2024. године на: <http://www.slovojubve.com/cir/Newsview.asp?ID=33383>. Почетком маја, на састанку Хрватске бискупске конференције, званично је договорено да СПЦ, представљена од стране Епископа Јована, преузме духовну бригу о украјинским избеглицама у Републици Хрватској којих је данас до 25.000 (у највећем постотку су жене). Упркос том договору, појавиле су се информације да део избеглица одбија пастирску службу СПЦ

угостио шведску амбасадорку и њене сараднике, разговарајући о хуманитарној кризи у РУ. Током овог месеца одржане су и две трибине: у Косовској Митровици, „Хришћанство - Црква на Путу ка Царству“,²⁰ на којој је говорио протођакон проф. др Златко Матић (Митрополија пожаревачко-браничевска), и у Ријеци, „Од Украјине до Балкана: религија, рат и политика“, где је учествовао и др Вукашин Милићевић.²¹ На Цвети, као тадашњи администратор Митрополије загребачко-љубљанске СПЦ, Патријарх се у капели Православне гимназије „Катарина Бранковић Кантакузина“ у Загребу састао са избеглицама из РУ, позвавши на неселективну солидарност.²²

У мају, Патријарх је примио бившег амбасадора САД-а, са којим је разговарао и о ситуацији у РУ. Црквена општина у Загребу угостила је 20 избеглица са инвалидитетом из РУ, већином православне вероисповести, а средином месеца, Патријарх и архијереји СПЦ, сабрани на Светом Архијерејском Сабору, присуствовали су пријему код председника РС.²³

У јуну, на Спасовданској литији у Београду, Патријарх је у беседи упутио молитву за мир у РУ, истакавши да „мира без Бога нема“. По његовом благослову, тадашњи викарни Епископ Г. Јустин, координатор хуманитарних активности Архиепископије београдско-карловачке, посетио је избеглу

због њене блискости са патријархом Кирилом и Московском патријаршијом, у светлу конфликта са новоформираном „Православном црквом Украјине“. „Susret Biskupske komisije HBK-a za ekumenizam s episkopom Jovanom“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://hbk.hr/susret-biskupske-komisije-hbk-a-za-ekumenizam-s-episkopom-jovanom/>.

20 Снимак целокупног предавања доступан је на Јутјуб каналу Митрополије.

21 Др Вукашину Милићевићу овде указујемо благодарност. Снимак трибине доступан је на Јутјуб каналу.

22 „Сви учинимо колико је до нас да избеглој браћи и сестрама, који су напустили своје домове и нашли се овде са нама, будемо од помоћи, не гледајући на то ко је ко и ко је одакле, јер сваки сукоб, сваки неспоразум, а нарочито када говори оружје, а не језик љубави, пораз је и срамота свакога од нас, пораз је човека као иконе Божје.“, Патријарх Порфирије: Говор оружја, а не љубави, пораз је сваког од нас“, прегледано 17.4.2022. године на: <https://spc.rs/patrijarh-porfirije-govor-oguzja-a-ne/>.

23 Ово је био њихов други сусрет на ком је Патријарх, између осталог, рекао: „Свакога дана и лежемо и будимо се с питањем када ће доћи крај сукобу у Украјини. Да ли то неко зна, знајући да тај сукоб у Украјини није напросто између две земље које би по свему требале да имају могућност заједничког живота, него да је то много дубљи сукоб, и са наше тачке гледишта то није напросто ни само геополитички сукоб, него је сукоб система вредности, сукоб цивилизација, сукоб који, хтели ми то или не, и нас доводи у позицију да морамо имати неки свој став. Наш став, став Цркве, је пре свега увек став молитве Богу за мир.“ Цео говор је доступан на званичном Јутјуб каналу „ТВ Храм“. Упореди са: „Тренутно, обе државе, и Русија и Украјина из своје тачке гледишта воде одбрамбени рат са циљем заштите слабијег и немоћног. Са друге стране, Запад има јако једноставан поглед на свет – свет који је приклоњен његовим вредностима и свет који ће се приклонити или нестати. Без сумње може се рећи да се ради о агресивном систему вредности који користи и дозвољена и недозвољена средства ради свог ширења. Једноставно је онда рећи да је за неприхватање тог система вредности потребно водити одбрамбени рат, и онда, гледајући сукоб у Украјини из ове перспективе, Русија је та која води одбрамбени рат штитећи свој народ, културу и веру на територији Украјине“ (Теодосић, 2024: 352).

породицу из Луганска, уручивши јој помоћ у храни, средствима за хигијену и новцу за кирију.²⁴ Крајем месеца, у договору са Патријархом, Митрополит Онуфрије је благословио упућивање свештеника Андреја Иваненка у Републику Хрватску ради духовне бриге о украјинским избеглицама.²⁵

Сређином године, протојереј-ставрофор Николај Данилевич, високи представник одељења за спољне односе Украјинске православне цркве, посетио је Епархију аустријско-швајцарску и пренео поздраве Митрополита Мелетија, састајући се са украјинским парохом Сергијем Шулгахом који служи међу украјинским избеглицама у српском храму Рождества Пресвете Богородице у Бечу.²⁶ Патријарх је у Загребу служио Литургију у молитвеном присуству украјинских и руских избеглица. Поводом 53 године од оснивања Радио Београда 202, Патријарх је слушаоцима начинио избор најдражих поп и рок песама.²⁷ У сарадњи ЦО Загреб, Хрватског правног центра и JRS, при Митрополији загребачко-љубљанској СПЦ, организовано је бесплатно правно саветовање за привезено расељене из РУ.

У Саборном преображењском храму у Требињу, на празник Светог пророка Илије, Светом Архиепископском Литургијом начелствовао је Његово Високопреосвештенство Архиепископ диселдорфско-берлински и Митрополит немачки Г. Григорије (у даљем раду: Архиепископ Григорије).²⁸

24 Пратњу су чинили јереј Владимир Марковић, секретар Верског добротворног старатељства, Никола Чамбас, службеник ВДС-а и госпођа Јована Никић, професорка руског језика у Земунској гимназији. Упореди са: Павловић, 2024б: 313-314.

25 „Украјинска православна Црква именовала свештеника за бригу о sunarodnjacima u Hrvatskoj“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://orthodoxhr.wordpress.com/2022/06/24/ukrajinska-pravoslavna-crkva-imenovala-svecenika-za-brigu-o-sunarodnjacima-u-hrvatskoj/>. Свештеник Андреј опслужује верни народ на просторима Митрополије загребачко-љубљанске СПЦ и Епархије пакрачко-славонске.

26 „Посета високог представника Украјинске Православне Цркве у Бечу“, прегледано 28.1.2023. године на: <http://www.crkva.at/>

27 Као прву од укупно 10, предложио је и образложио песму Роберта Планта „Imigrant Song“: „Те речи су безмало пророчке. Истина, 1970. године Планта и Led Zepelin певају о Нордијцима који беже од несреће, рата и разних других тешкоћа, али то само потврђује да смо пред апсурдом и страхотама страдања једнаки – и северњаци и јужњаци, и Швеђани и Суданци. Видимо и на улицама Београда да велике сеобе, велике миграције, не престају. Многи људи пролазе и кроз нашу земљу идући ка Западу. Низ тема за размишљање доноси ова песма емиграната и на неки начин нас опомиње. То је, у ствари, вапај, јецај или боље рећи крик Роберта Планта који је, као што видимо, и данас и те како актуелан.“ Целокупан аудио снимак је доступан на званичном каналу РТС-а.

28 После прочитаног јеванђеља Архиепископ Григорије се у беседи свештенству и верницима обратио: „Свако воли своју нацију, свако воли своју породицу, то је сасвим нормално али не смијемо од породице и нације да направимо идола, јер идоли падају, идоли се разбијају, идоли нестају. Зашто данас каже (Јеванђеље), да никоме не оде Илија до удовици у Сарепту, и никога не исцели други пророк до Неемана, који је био Сиријца, није био Јеврејин, није био из пророкове нације. Ових дана често слушамо и намјерно, све говорим супротно од тога идолопоклонства. Ко ће побједити, Руси или Украјинци? Јесмо ли за Путина или Зеленског? Каква срамота за сваког хришћанина! Ми смо за Христа и ни за шта друго, и ни за кога друго, и никоме се другом не клањамо, и никога

У Карлсруху, под слоганом „Христова љубав покреће свет на помирење и јединство“, у периоду август - септембар, одржала се XI Скупштина Светског савета цркава.²⁹ Средином септембра, Његово Преосвештенство (тадашњи) Епископ аустријско-швајцарски Г. Андреј састао се са Високопреосвећеним Митрополитом Г. Мелетијем из Украјинске православне цркве.³⁰

У октобру, у вишедневној посети Москви, поводом отварања Фестивала „Српска утеха руском срцу“, боравили су Архиепископ Јоаникије и Епископ Јован,³¹ а истог месеца смо говорили на трибини „Миграције и мигранти на филму“ на Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду.³²

У децембру, на Хрватском католичком свеучилишту у Загребу, у партнерству са УНХЦР-ом, одржан је округли сто „Верске заједнице у интеграцији особа под међународном и привременом заштитом: потенцијал и

се другог не бојимо, и никоме другом не придајемо божанске особине, јер се плашимо да не упаднемо у идолопоклонство. Ако упаднемо у идолопоклонство, доћи ће неки Илија и својом десницом поубијаће нас. Зато, колико год треба, да се клањамо Богу, и да хрлимо Богу у загрљај са љубављу. Толико треба да се плашимо идола, да се плашимо да не паднемо у идолопоклонство. Каква је то срамота, да један хришћанин пада у не-свјест када види неког пјевача или играча?! Каква је још већа срамота, да неког биједног и плашљивог политичара обожавамо?!“ „Епископ Григорије служио у требињском Саборном храму“, прегледано 3.8.2022. године на: <https://eparhija-zahumskohercegovacka.org/episkop-grigorije-sluzio-u-trebinjskomm-sabornom-hramu/>.

29 Као прва која се одржала у СР Немачкој, Скупштина која је окупила 659 званичних делегата из цркава чланица је објавила документ „Рат у Украјини, мир и правда у европском региону“ и концензусом га усвојила. СПЦ је учествовала у овој процедури. Овде би указали благодарење господину Андреју Јефтићу, актуелном директору „Комисије за веру и поредак“ ВСС-а за достављен податак о учешћу СПЦ.

30 „Преневши Владици Андреју поздраве Његовог Блаженства Митрополита Онуфрија, поглавара Украјинске Православне Цркве, Митрополит Мелетиј се захвалио Српској Цркви на подршци у току страдања верног народа.“ „Митрополит Мелетиј из Кијева посетио Епископа Андреја“, прегледано 7.10.2022. године на: <http://www.crkva.at/>.

31 На Светој архијерејској Литургији у Сретењском храму у Москви Митрополит је у својој беседи, између осталог, рекао: „Ми вјерујемо у снагу Руске Православне Цркве, које је преживјела најтежа искушења у большевичко-комунистичком времену гоњења и страдања, и као што овај храм Светих новомученика и исповедника руских овако сија у свјетлости, сигурно да је њихова жртва пред Богом још много свјетлија. Ми желимо вама милости и благодати Божје. Божје помоћи у свему и Руској Православној Цркви и цијелом руском народу, и дај Боже да се у миру и у радости и у јединству Цркве Божје увијек сабирамо, славећи име Божје...“ „Митрополит Јоаникије богослужио у Сретењском манастиру у Москви“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://spc.rs/mitropolit-joanikije-bogosluzio-u-sretenjskom-manastiru-u-moskvi/>.

32 На трибини смо са др Владимиром Коларићем разговарали о миграцијама и расељеним људима као честом мотиву библијске и хришћанске историје који има значајну улогу у историји спасења, али који нуди и озбиљне етичке изазове и импликације. „Глобализација и глобални сукоби питање миграција и миграната чине једним од горућих проблема нашег времена. То је питање на које хришћани и Црква треба да понуде озбиљно теолошки и етички заснован одговор.“ Снимак трибине је доступан на званичном сајту Универзитетске библиотеке.

изазови“, на ком је међу говорницима био и Ђакон Митрополије загребачко-љубљанске СПЦ Петар Козакијевић.³³

6. 2023. године:³⁴

У јануару, поводом Божића, СПЦ,³⁵ Архиепископ Иларион³⁶ и Његово Високопреосвештенство Архиепископ сарајевски и Митрополит дабробосански Г. Хризостом³⁷ (у даљем раду: Архиепископ Хризостом) објављују Божићне енциклике, а истим поводом је и Његово Преосвештенство (тадашњи) викарни Епископ марчански Г. Сава угостио десетак избеглица из Државе Еритреје у Преображењском храму у Загребу.³⁸

Средином фебруара, у уводној речи „Календара Цркве“, Патријарх је написао: „На нашим улицама, у таласима миграција и миграната, уз припаднике азијских и афричких народа данас су избеглице и најближе нам сестре и браћа из Украјине и Русије. Ми данас треба да им изађемо у сусрет указујући им братску помоћ и саосећање, а не да их неко, не дај Боже, злоупотреби у невољи која их је снашла ради сопствене материјалне користи.“³⁹

33 Округли сто је одржан у склопу пројекта JRS „Strengthening capacity of parishes for local integration“. Види званични сајт Хрватског католичког свеучилишта: <https://unicath.hr/>.

34 У прихватним центрима КИРС-а било је смештено 108.828 миграната, што је 12% мање у односу на претходну годину. „У Србији, од 2016. до 2023. године, од 51.303 евидентираних странаца који су изразили намеру да траже азил, само 2.236 или 4% је одлучило да поднесе захтев за азил“ и у истом периоду „47% позитивних одлука се односило на уточиште, а 53% на супсидијарну заштиту“ (Marković, 2025: 24 & 26). Према миграционом профилу РС најбројнија имиграција у РС током 2022. и 2023. године били су држављани из РФ без тражења међународне заштите (више од 65.000; у 2023. години привремени боравак је одобрен за 24.000 држављана, највише на основу рада и спајања породица), док је до краја 2023. године у РС регистровано 26.000 Украјинаца (706 одобрен привремен боравак).

35 „Због тога се са посебно усрдном молитвом обраћамо Богомладенцу Христу, а искреним братским позивом свим непосредним и посредним учесницима рата, да пронађу у себи снаге, како би престало страдање, избеглице се вратиле у своје градове и села, обновили се њихови домови, а мир се вратио у подручја захваћена ратним пожаром.“ „Божићна посланица Српске Православне Цркве“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://spc.rs/bozicna-poslanica-srpske-pravoslavne-ckrke/>.

36 „Наново смо призвани да јаки помогне нејаког, богати – сиромашног, збринути и ситуирани – прогнаног и избеглог...“ „Слово Епископа Илариона о Божићу 2022/23“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://eparhija-timocka.org/slovo-episkopa-ilariona-o-bozicu-2023/>.

37 „Зато, браћо и сестре и драги гледаоци, молимо се, непрестано се молимо Господу Мира да подари МИР овом свијету, нарочито у ове немирне дане и времена. Да Бог дарује Мир у Украјини! Мир у Сирији! Мир на сваком крајичку ове благословене земље.“ „Божићна порука митрополита Хризостома“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2446.html>. Одлика енциклика Архиепископа је готово неизоставан помен страдања у блискоисточним државама.

38 Упореди са: Павловић, 2024: 311.

39 „Порука Патријарха српског г. Порфирија“, прегледано 30.3.2024. године на: <https://eparhijabacka.info/2023/02/12/poruka-patrijarha-srpskog-g-porfirija/>.

Крајем месеца Патријарх је примио у Патријаршијском двору у Београду и амбасадора Сиријске Арапске Републике.

У марту, Архиепископ Герасим је упутио писмо премијеру Републике Хрватске г. Андреју Пленковићу,⁴⁰ Његово Високопреосвештенство Архиепископ сиднејско-велингтонски и Митрополит аустралијско-новозеландски Г. Силуан апел премијеру Комонвелта Аустралије „поводом отвореног прогона и гажења верских слобода и људских права које се, пред нашим очима, дешава у Светоуспенској Кијево-Печерској лаври, иначе познатој као Кијевско-Печерски манастир у Кијеву, Украјина“,⁴¹ а Свети Архијерејски Синод СПЦ објављује „Саопштење за јавност поводом државног терора над Украјинском Православном Црквом“,⁴² чиме је Патријарх „отворено оптужио

40 У писму Архиепископ пише о страдању и прогону Православне цркве, свештенослужитеља и народа на подручју РУ, а који подсећају на ранохришћанске прогоне у првим вековима хришћанства. „Епископ Герасим: Украјинска Православна Црква трпи терор који јој ускраћује основна људска права“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://www.eprahija-gornjokarlovacka.hr/>.

41 У апелу, између осталог, читамо да „монасима овог древног манастира, који, као и њихови претходници, вековима пре њих, живе у монашкој самоћи и молитви, државне власти у Кијеву наложили су да до 29. марта ове године напусте манастир Доње Лавре. Братство, као и остатак Украјинске православне цркве (УПЦ), широм Украјине, прогоњено је од стране државе само зато јер је остало лојално канонском поретку и устројству Свете Православне Цркве. [...] Разлог овог прогона лежи у томе што УПЦ одбија да се покори политици и постане део државно наметнуте националистичке творевине познате под именом „Православна црква Украјине“. Прогон монаштва поменуте Лавре је заправо део националистичког пожара политички запаљеног и распириваног од стране украјинске владе у Кијеву. [...] Напомињемо да власти у Кијеву и међународне владе прикривају тежак положај монаштва. Стога, апелујем на Вас, премијера наше демократске и суверене државе Аустралије, да урадите праву ствар и захтевате од власти у Украјини да поштују и бране демократска права, верске слободе и слободе савести, посебно у односу на монаштво у Украјини, Кијеву, Кијево-Печерској лаври и Украјинској Православној Цркви.“ „Апел епископа Силуана премијеру Аустралије да се заустави прогон монаштва Кијево-печерске лавре“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://soc.org.au/sr/vesti-sr/1752-apel-episkopa-siluania-premijeru-australije-da-se-zaustavi-progon-monastva-kijevopecerske-lavre>.

42 „Црква не дели људе на „своје“ и „туђе“, „домаће“ и „странце“; она се труди да, у име Бога Који је Љубав, воли све и пастирски брине о спасењу душа и живота свих којима су братска љубав и помоћ потребне. Најбољи пример таквог става и понашања даје нам Украјинска Православна Црква – њен првојерарх, Његово Блаженство Митрополит кијевски и све Украјине Онуфрије, њен епископат, свештенство, монаштво и верни народ. Због тога Српска Православна Црква са дубоком забринутости, тугом и састрадалном братском љубављу гледа „трпљење светих“ (Откр. 14, 12; ср. 1, 9) у Украјини, гледа притиске, насиље и прогоне које актуелна украјинска власт врши против канонске Цркве, а тиме и против већине властитих грађана, с обзиром на чињеницу да је реч о највећој верској заједници у земљи. прогони су кулминирали управо последњих дана насилним отимањем храмова у корист псеудоцрквене расколничке структуре, која има статус својеобразне „државне Цркве“ и неформалне инквизиције. Најављен је и предстојећи врхунац терора, верна реприза совјетског гоњења Цркве – изгон двеста педесет монаха и више стотина професора и студената теологије из Кијево-печерске лавре, вековног духовног изворишта и средишта *Свете Русје* (Святая Русь), крстионице источ-

украјинске власти за државни терор против Украјинске православне цркве. Патријархов став је увек важан у Србији и указује на присуство кризних нивоа у билатералној сарадњи, који се не могу занемарити“ (Мартињук, 2024: 43).

У априлу, Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки Г. Сергије и Његово Високопреосвештенство Архиепископ и Митрополит зворничко-тузлански Г. Фотије су се у идентичним контекстима огласили званичним саопштењима „Православље се данас брани у Кијеву!“ и у архијерејској беседи, упоређујући прогон и страдање Цркве у РУ са прогоном и страдањем СПЦ у Републици Црној Гори и током WW2.⁴³ Поводом Васкрса, СПЦ,⁴⁴ Архиепископ Хризостом,⁴⁵ Његово Високопреосвештенство Архиепископ торонтски и Митрополит канадски Г. Митрофан⁴⁶ (у даљем раду: Митрополит Митрофан) и Његово Високопреосвештенство Архиепископ крагујевачки и Митрополит шумадијски Г. Јован⁴⁷ објављују Пасхалне енциклике.

нословенског хришћанства и Православља у савременој Украјини, Русији и Белорусији.“ „Саопштење за јавност поводом државног терора над Украјинском Православном Црквом“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://spc.rs/saopstenje-za-javnost-povodom-drzavnog-terora-nad-ukrajinskom-pravoslavnom-crkvom/>.

- 43 „Православље се данас брани у Кијеву!“ прегледано 10.1.2024. године на: <https://www.eparhijabihackopetrovacka.org/episkop-sergije-pravoslavlje-se-danas-brani-u-kijevu/> и: „Епископ Фотије позвао на молитву за прогоњене монахе у Кијевско-печерској лаври“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://www.eparhijazt.com/sr/news/vijesti-iz-eparhije/bogosluzenja/5796.episkop-fotije-pozvao-na-molitvu-za-progonjene-monahe-u-kijevsko-pecerskoj-lavri.html>.
- 44 „Драга чеда Светосавске Цркве, молимо се и за мир у Украјини, за престанак страдања и сукобљавања једноверне и једнокрвне браће, да непријатељство и мржњу замене пријатељство и љубав. Данас се Васкрсом Господу посебно молимо за Украјинску Православну Цркву, њену јерархију и њен верни народ, који су изложени неправди, насиљу и прогону.“ „Васкршња посланица Српске Православне Цркве“, прегледано 17.4.2023. године на: <https://spc.rs/vaskrsnja-poslanica-srpske-pravoslavne-crkve/>.
- 45 „Нека нам радост нашег Васкрса буде наш најближи комшија, пријатељ и сваки незнанац. У сваком од њих је Васкрели Христос Господ... Данас изузетно обратимо нашу пажњу на страдање наше браће у Украјини, у Кијево-Печерској лаври. Помолимо се за митрополита Онуфрија, утамниченог митрополита Павла и за милионе утамничених браће и сестара у Украјини. Не заборавимо сву нашу браћу у Сирији, у Израиљу и Палестини, у Јемenu и Ираку. [...] Од срца поздравимо добре помаке ка рјешавању барем неких проблема на Блиском и Средњем Истоку. Посебно се помолимо и сјетимо свих пострадалих и рањених у катастрофалним земљотресима у Турској и Сирији и другим крајевима свијета.“ „Митрополит Хризостом упутио васкршњу поруку“, прегледано 16.4.2023. године на: <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2532.html>.
- 46 „Помолимо се за вишњи мир и спасење рода нашег православног који страда: у Русији, Украјини и Сирији, као и за све оне који пате. Да с радошћу сви дочекамо славно Његово Васкрсење, поздрављајући као браћу чак и оне који нас мрзе: ХРИСТОС ВАСКРСЕ! ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!“ „Васкршња посланица Епископа канадског Господина др Митрофана“, прегледано 16.4.2023. године на: <http://www.istocnik.ca/523446676>.
- 47 „Овај осећај одговорности треба међу нама посебно да буде наглашен у ово време због свеопште кризе у свету и чињенице да се пламен различитих па и оружаних сукоба све више шири. Сваки рат било где и било када, производи само губитке и пораз је људског достојанства, али и пораз и срамота сваког човека као иконе Божије... Стога се Васкрсом

На Васкрс, Његово Високопреосвештенство Архиепископ и Митрополит врањски Г. Пахомије је у просторијама ЦО Врање уприличио ручак за избеглице из РУ, које су смештене у Прихватном центру у Врању.⁴⁸ Крајем месеца, Архиепископ Герасим је дао интервју за Телеграм канал „Правблог“ на српском језику на тему прогона канонске Украјинске православне цркве.⁴⁹

У мају, током редовног пролећног заседања, Свети Архиепископски Сабор СПЦ је разматрао „прогон једноверне браће“ и геополитичке последице рата у РУ и страдање Украјинске православне цркве, те том приликом објавио званично саопштење.⁵⁰

У јуну, у организацији екуменске Фондације „Pro Oriente“, Патријарх се обратио у сали Надбискупије у Бечу,⁵¹ док је средином месеца на ТВ „Храм“ емитован разговор са Његовим Преосвештенством (тадашњим) Епископом ремезијанским Г. Стефаном под називом „Украјина – браник Православља“.

У јулу, Патријарх је служио Литургију у Саборном преображењском храму у Загребу, у молитвеном присуству руских и украјинских избеглица.⁵²

Господу молимо да се што пре успостави мир, да престане страдање, да се сви избегли врате у своје домове. Молимо се да се њихова жалост преобрати у радост, јер како ћемо, у противном, запевати пасхлану песму када је међу нама толико гладних и жедних правде, толико неутешних.“ „Васкршња посланица епископа шумадијског г. Јована о Васкрсу 2023. године“, прегледано 16.4.2023. године на: <https://www.eparhija-sumadijska.org.rs/vesti/item/8904-vaskrsnja-poslanica-episkopa-sumadijskog-g-jovana-o-vaskrsu-2023-godine>.

48 „Васкрсење Господње у Епархији врањској“, прегледано 10.1.2024. године на: <http://www.eparhijavranjska.org/Newsview.asp?ID=2791>.

49 „Епископ Герасим о ситуацији у Украјини: „Бог није у сили, него у правди““, прегледано 25.4.2023. године на: <https://www.in4s.net/episkop-gerasim-o-situaciji-u-ukrajini-bognije-u-sili-nego-u-pravdi/>.

50 „Саопштење за јавност Светог Архиепископског Сабора Српске Православне Цркве“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://sps.rs/saopstenje-za-javnost-svetog-arhijerejskog-sabora-srpske-pravoslavne-ckve-2/>.

51 Патријарх је, између осталог, рекао: „Не заборављајући страдања православних, али, свакако, и свих хришћана, на Блиском Истоку, ова искушења су у последње време достигла црквени и политички врхунац у несрећним ратним сукобима у Украјини. Може се слободно рећи да је рат у Украјини отворио једну дубоку рану на Телу Православне Цркве. Српска Православна Црква врло добро познаје сву сложеност и трауме ратних страдања, будући да је и сама поднела страшна страдања у ратовима који су обележили 20. век. Чак и у 21. веку, она и даље носи крст свога страдања – превасходно на Косову и Метохији, али, свакако, и другде. Из тога разлога наша Црква не само да је више пута упућивала апеле за мир у Украјини, и да се за мир у тој пријатељској земљи свакодневно моли, већ покушава да помогне где и колико може. Леп пример једне такве делатности пружа и брига мога брата у епископству преосвештеног владике господина Андреја за православне вернике из Украјине, којима је Епархија аустријско-швајцарска пружила несебичну помоћ у организовању црквених заједница у Бечу и Риму. Слично је и на другим местима у православном свету, на пример у Србији и Загребу.“ „Свечано обраћање патријарха Порфирија у Надбискупији у Бечу“, прегледано 16.4.2023. године на: <https://sps.rs/sr/news/patrijarh/9608.svecano-obracanje-patrijarha-porfirija-u-nadbiskupiji-u-becu.html>.

52 „Патријарх Порфирије служио у Загребу“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://mitropolija-zagrebaca.org/patrijarh-porfirije-sluzio-u-zagrebu/>. За тему интеграције и односа

На трећим „Медитеранским теолошким сусретима“, у организацији Ријечке надбискупије и предвођени п. Станком Перицом из JRS-a, студенти Православног богословског факултета СПЦ УБ посетили су транзитни пункт за избеглице.⁵³

Његово Високопреосвештенство Архиепископ новосадски и Митрополит бачки Г. Иринеј примио је почетком септембра у Владичанском двору у Новом Саду амбасадора РФ у РС. Средином септембра, Његово Преосвештенство Епископ буеносајрески и јужно-централноамерички Г. Кирило је у пратњи презвитера Анреја Иваненка обишао колективни смештај у Загребу у ком живе избеглице из РУ, пружајући им речи утехе и духовно их бодрећи. Крајем месеца, са благословом Патријарха, као последњи део пројекта „Европа и хришћанске вредности“ са фондацијом „Конрад Аденауер“, на Православном богословском факултету СПЦ УБ, одржан је научни скуп „Свето Писмо у верској настави“, који је издао зборник.⁵⁴

Крајем октобра, двадесете недеље по Духовима, Његово Високопреосвештенство Архиепископ мостарско-требињски и Митрополит захумско-херцеговачки и стонско-приморски Г. Димитрије началствовао је Светом Литургијом у Саборном преображењском храму у Требињу и том приликом пожелело да Бог свој мир подари у РУ, РФ и Светој Земљи.

Почетком новембра, Патријарх је боравио у канонској посети Епархији буеносајреској и јужно-централноамеричкој и беседио након свечаног дочека и славословља у манастиру Светог Саве.⁵⁵

Републике Хрватске и верских организација према избеглицама види: Perica, 2023: 224 и Marčinko & Perica, 2023: 436 & 452. Овде би изразили благодарење п. Станку.

53 Званични сајт: <https://www.mtm.hr/>. На другим сусретима 2022. године представљена је књига „Треба дигнути глас. Прихват миграната позив на храброст“ француског свештеника монс. Беноиста, викара паришког надбискупа и представника Римокатоличке цркве за бригу о мигрантима у Паризу. За примерак књиге изражавамо благодарност теологу Теодори Младеновић.

54 Међу радовима налази се и рад приређивача зборника др Ненада Божовића „Педагошка улога библијских наратива – Аврам као пример гостољубивости према странцима“. Потражи још 3 Божовићева рада: „Библија и људска права“, „Библијске одреднице о робовима у светлу старооријенталног законодавства“ и „Сусрет са другим у Књизи о Рут“. У српској богословској академској средини, у односу на регион и озбиљност, теми „Мигрантске кризе (2015)“ и „Украјинске избегличке кризе (2022)“, чини нам се, не придаје се довољна пажња. Тако, нашим истраживањем започетим још 2021. године, пронашли смо до данас 1 рад аутора Стојане Валан, 1 рад презвитера проф. др Зорана Деврње, 1 монографију проф. др Предрага Драгутиновића, 1 проф. др Давора Џалта, 1 презвитера проф. др Александра Ђаковца, 4 протођакона проф. др Златка Матића, 2 ђакона проф. др Здравка Јовановића, 1 протојереја-ставрофора проф. др Владислава Топаловића, 1 Његовог Високопреосвештенства Архиепископа лосанђелеског и западноамеричког Г. Максима, 2 текста господина Благоја Пантелића и 1 Патријархов рад на тему миграција, мисије, избеглица, миграната, странаца, езила, дијаспоре и мултикултуралности у контексту хришћанског предања и пастирске делатности цркве.

55 „Ја се радујем што сам овде заједно са вама и захваљујући се на свему што чините још једампут молим да се молите за све људе света, за мир у свету, за мир који је широм

в. 2024. године:⁵⁶

У јануару, поводом Божића, Архиепископ Хризостом,⁵⁷ Архиепископ Иларион,⁵⁸ Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Методије,⁵⁹ Његово Преосвештенство Епископ вашингтонско-њујоршки и

-
- наше планете данас угрожен, да се молите Богу да Господ спусти десницу своју пре свега на Украјину и да тамо низведе мир свој, а посебно у ове дане на Палестину и на Израел; да Бог отвори духовне очи онима који имају силу у моћ у својим рукама да чују истину да је сваки човек икона Божја и да су сви људи створени да буду браћа...“
- „Патријарх Порфирије у Буенос Ајресу: Молимо се Господу за све људе света и за мир који је широм наше планете данас угрожен“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://spc.rs/patrijarh-porfirije-u-buenos-ajresu-molimo-za-sve-ljude-sveta-i-za-mir-koji-je-sirom-nase-planet-e-danas-ugrozen/>.
- 56 У 2024. години достигнут је рекордан број од 83,4 милиона интерно расељених људи у 155 држава услед конфликта, насиља и природних катастрофа (РУ 306.000, РФ 182.000, Сиријска Арапска Република 768.000, Палестина 3.216.000, Либан 1.000.000, ДР Конго 5.333.000). Током 2024. године, према подацима КИРС-а, у прихватним и азилним центрима у РС евидентирано је 19.483 миграната (смањење од 82,10% у односу на претходну годину).
- 57 „Данас више него икада молимо се за нашу браћу и наше сестре Украјине. Помолимо се Богомладенцу да подари МИР Украјини и ДОБРУ ВОЉУ међу једнојерном браћом нашем. А шта тек рећи за трагедију нама увијек драге браће и сестара у Израилу и Палестини? Шта рећи за света библијска мјеста која се налазе управо тамо гдје страдају невини људи, жене и дјеца? Ова савремена тракавица зла на Блиском Истоку траје од 1948. године до данас. Вјерујемо да сви, без разлике, осјећамо исто, да је октобарско насиље Хамаса над браћом, сестрама и дјецом сина Израилевих велики и подмукао злочин. Али, исто тако знамо да је несразмјерна и неконтролисана освета и срџба над јадним и недужним Палестинским народом у појасу Газе још већи злочин. Осуђујемо све злочине и освете, и помолимо се за све који страдају на Блиском Истоку. Не будимо “навијачи” у сукобима и ратовима већ миротворци молитвама и апелима да ратови и непријатељства стану, а Мир божији и Добра воља међу људима и народима читавог свијета завлада.“ „Божићна порука митрополита Хризостома“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2730.html>.
- 58 „Рођењем Својим Богомладенац Христос подсећа нас опет на нову прилику да свој живот усагласимо са вечним заповестима Божјим и да заволимо Бога читавим својим бићем, а ближење као себе саме. [...] Наново смо призвани да у овим временима, када ратни вихори букте на различитим странама земљиног шара а смутње и неизвесност за личну egzистенцију и очување православног идентитета унутар наших породица расту из дана у дан, свако од нас, према мери властитих могућности, учини љубављу испуњен напор и помогне браћу и сестре који су потребити, слаби, прогнани и болешћу обременени, да духовно загрлимо сваког човека и пожелимо му обраћење Богу и вечно спасење у Царству небеском.“ „Божићна честитка Његовог Преосвештенства Епископа тимочког г. Илариона“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://eparhija-timocka.org/bozicna-cestitka-njegovog-preosvestenstva-episkopa-timockog-g-ilariona-2/>.
- 59 „Истина које треба да се сјетимо на Божић је истина о рођењу Сина Божијег као дјетета прогнаног у јаслама међу благом, Дјетета с потјернице Иродове, Дјетета осумњиченог, обесправљеног, оклеветаног, окривљеног, прокаженог, али Дјетета Божијег, човјекољупца и миротворца, жртвеника и побједника крстоваскрсног. [...] И нијгде без Бога и без Цркве своје која Бога слави и Истину чува, немојте браћо и сестре лутати и у бесплуће забасати, нити себе у робље продавати. И ако се деси, вратимо се Кући својој и сјетимо

источноамерички Г. Иринеј⁶⁰ и Његово Високопреосвештенство Архиепископ новогрчаничко-чикашки и Митрополит средњезападноамерички Г. Лонгин⁶¹ објављују Божићне енциклике. Први гост ТВ емисије „Nedjeljom u 2 i 3“ Хрватске радио-телевизије, 7. јануара 2024. године, био је Епископ Јован, који је дао аутору емисије одговор на питање како гледа на долазак избеглица у Европу.⁶² У интервјуу за београдски лист „Политика“, такође почетком месеца, Патријарх је дао одговор на питање односа Москве и Цариграда и рата на територијама више православних цркава.⁶³

У фебруару, објављена је 4. епизода подкаста Ökumene Café Епархије диселдорфске и немачке у којој је гост била госпођа Џудит Штајнбах (Judith Steinbach), а тема разговора је била брига и помоћ старијим особама досељеницима.⁶⁴ На празник Светог Кирила Равноапостолног, одлуком Патријарха, са седиштем у парохијском дому Храма Светог Александра Невског у Београду, основано је Мисионарско одељење - стратешка организациона јединица у саставу Архиепископије.⁶⁵

-
- се ове три Божићне мудрости: Истина, Идентитет и Извор. И никада не заборавимо гдје је и коме је звијезда са неба довела три мудраца и цио свијет људски и гдје треба сваког Божића и сваког дана да нас сјети и врати – до колијевке Божије, до Христа Богомладенца...“ „Божићна порука Епископа будимљанско-никшићког Г. Методија“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://www.eparhija.me/jan-2024-bozicna-poslanica-vladike-metodija>. У два броја „Свевиђа - листа Епархије будимљанско-никшићке за вјеронауку, хришћанску културу и живот Цркве“ (129/2023 и 130/2024) објављена су два богословска текста мр Дражена Јанка на тему савремених миграција и одговор Римокатоличке цркве на њих.
- 60 „И гле, сада видимо Божанско Дете, које у наше животе не долази као провалник, нити онај који ће да царује и господари над нама, већ као милостиви Бог, као брат и пријатељ наш, као наш стални сапутник, као Онај који полаже Свој живот за нас. Он у свет који је створио, долази као Кнез мира, као један од нас, као Онај који нас уводи у Своје вечно Царство Мира.“ ”Nativity Archpastoral Word“, прегледано 24.3.2024. године на: https://easterndiocese.org/news_240101_1.
- 61 „Не заборавимо, такође, у својим молитвама и за нашу браћу и сестре који још увек страдају у рату у Украјини и у другим крајевима света, тако да наша Хришћанска љубав превазиђе све границе, а Божија милост посети све људе.“ ”The Divine Radiance of Christ’s Nativity: A Message from Bishop Longin“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://newgracanica.org/2024/01/08/the-divine-radiance-of-christs-nativity-a-message-from-bishop-longin/>.
- 62 Епископ Јован је, између осталог, одговорио: „То је озбиљно питање. Све старије становништво, становништво које није сигурно у сопствени идентитет и онда среће тако један талас, вал милона људи који ту доспјевају из потпуно других свјетова и та два идентитета су у сукобу. То је несумљиво. [...] Не знам. Ситуација је алармантна увелико.“ Аудио и видео снимак емисије је доступан на Јутјуб каналу емисије.
- 63 Конкретно, Патријарх је говорио о страдању православних хришћана, Јевреја, муслимана, невиних људи, жена и деце у РУ, Сиријској Арапској Републици, Републици Израел, Гази и у Републици Либану. „Патријарх Порфирије за „Политику“: Црква ће наставити да гради мир“, прегледано 9.1.2024. године на: <https://spc.rs/patrijarh-porfirije-za-politiku-ckva-ce-nastaviti-da-gradi-mir/>.
- 64 Цео разговор доступан је на званичном Јутјуб каналу ЦО Минхен: „Ökumene-Cafe: 4. Folge - Judith Steinbach (Leiterin Informationskampagne „Brücken bauen“)“.
- 65 Како се наводи на званичном сајту Мисионарског одељења, „Одсек за спољашњу мисију се односи на мисионарски рад са страним држављанима који се налазе привремено или стално

У марту је у Ваљево, у организацији ЦО, одржано предавање протођако-на проф. др Златка Матића „Без дана Господњег не можемо“.⁶⁶ Патријарх се у Београду састао са Високопреосвећеним Митрополитом волоколамским Г. Антонијем, председником Одељења за спољне црквене везе Московске патријаршије (и у месецу новембру), а потом и, по први пут од устоличења у патријараршки трон, незванично са патријархом Кирилом у Москви поводом упокојења викарног Епископа моравичког Г. Антонија. Архиепископ Григорије је објавио ауторски текст „Овде нисам, а тамо ме нема“ у недељнику „Радар“ о емиграцији и њеном значају за матицу.

На Благовести, у априлу, по благослову Патријарха, у Придворном патријаршијском храму у Београду први пут је савршено богослужење за коптску заједницу, која је уточиште пронашла у Београду.⁶⁷ У храму Светог Спиридона у Трсту, на Велику Суботу, служен је акатист и освећена су васкршња јаја у присуству верника из РФ, РУ и Републике Молдавије.⁶⁸ Поводом Васкрса, Пасхалне енциклике упутили су Архиепископ Хризостом,⁶⁹

на територији Архиепископије, а који су заинтересовани за православно хришћанство. [...] Овај одсек се бави и креирањем мисионарског материјала у штампаном и електронском облику на енглеском и другим страним језицима, организује предавања, веронауку и духовне разговора на енглеском језику при централним храмовима Архиепископије и обезбеђује свештенике који знају страни језик за потребе исповести православних хришћана који живе и раде у Београду, а не знају српски језик. Одсек за спољашњу мисију одржава и комуникацију са православним мисионарима широм света, на нивоу размене искустава и међусобне сарадње.“ До фебруара 2025. године одржано је 9 предавања на енглеском језику. Предавачи су били свештенослужитељи или верници, а слушаоци пореклом из различитих страних земаља. Патријарх је први епископ СПЦ који је основао епархијско мисионарско тело овог типа. Званични сајт Мисионарског одељења: <https://misija.rs>. За више пронаћи и васкршњи број листа Епархије бачке „ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ“ (2025; нарочито стр. 11). Овај рад је послат уредништву часописа на рецензију на празник Свете равноапостолне браће Кирила и Методија.

66 На трибини се протођакон Матић присетио свог пријатеља - оца Рахида из унијатске Халдејске католичке цркве, који је годинама сабирао малобројне хришћане у Мосулу (Република Ирак), упоришту терористичке исламске организације, рекавши да је у недељу Свих светих 2007. године, након одслужене Свете Литургије, у једном од прогона, отац мученички пострадао са ђацима. Целокупан снимак трибине је доступан на званичном Јутјуб каналу Епархије ваљевске (14.4.2024). Под истим називом професор је одржао предавање и у 2023. години.

67 „Гостопримство коптској мигрантској заједници“, прегледано 1.5.2024. године на: <https://spc.rs/gostoprимstvo-koptskoj-migrantskoj-zajednici/#>.

68 „Васкрс у Трсту 2024. године“, прегледано 13.5.2024. године на: <http://www.crkva.at/saluto-delle-autorita-vaskrс-u-trstu-2024-godine/>

69 „Гледајући, пак, шта се и како ради и поступа у самом Вијећу сигурности и на генералној скупштини УН-а изгубисмо и оно мало повјерења што имадосмо, посебно због не адекватног и ефикасног реаговања на крајње нехумане поступке према Палестинском народу, према слабима и нејакима, према дјечи Газе, Судана, Јемена, итд. Све се то одражава и на свакога од нас појединачно и на све нас заједно, браћо и сестре. Ми смо људи емоција и не можемо ћутке и без реаговања гледати на оно што се дешава у Гази. Гдје је савјест свијета?“ „Васкршња порука 2024.“, прегледано 3.5.2024. године на: <https://www.mitropolijadabrosanska.org/vijest2800.html>.

Митрополит Митрофан,⁷⁰ Архиепископ Григорије,⁷¹ а Његово Високопреосвештенство Архиепископ сирмијски и Митрополит сремски Г. Василије дао интервју.⁷²

У мају, на Светли Уторак, Литургију је у присуству Његовог Преосвештенства, Епископа буеносајреског и јужно-централноамеричког Г. Кирила, администратора Митрополије загребачко-љубљанске СПЦ, служио свештеник Андреј Иваненко, да би након тога епископ посетио на свечаном ручку украјинске избеглице са инвалидитетом у рехабилитационом центру „Станчић“ код Загреба.⁷³ Средином маја, Архиепископ Герасим упутио је писмо подршке Украјинској православној цркви.⁷⁴ Свети Архијерејски Сабор СПЦ

70 „Сетимо се наше браће који су прогнани са својих огњишта из Хрватске и Федерације Босне и Херцеговине. Поменимо у нашим молитвама православне хришћане, у Украјини, Русији, Сирији, и онедавно у Палестини и Израелу. Колико има само побијене деце, мајки, отаца, браће и сестара? Колико има болесних, босих, голих, жедних, гладних, бескућника и без најосновнијих услова за живот, за које је Он пролио Своју пречисту крв? Зато помозимо колико год можемо. Па чак и чаша хладне воде неће пропасти (Мт. 10, 42)“ (Кодић, 2024: 5).

71 „Кажеш себи: „Тешко ми је, у туђини сам.“ Али, човјече, види, шта уште значи бити код куће? Гдје ти је то завичај, хришћанине? Па живиш на *планети* (а *планета* значи *дувалица*), на зрну прашине које лебди у тами, живиш сада, ти! Никада таквога није било, нити ће бити! Гледаш у свјетлост, радујеш јој се, Бог ти је то даровао! Кад имаш њу, имаш себе, не можеш бити странац пред свјетлошћу живота! А ако си и странац, онда си то зато што је и свјетлост странац у универзуму, али странац без кога је тај универзум ништа друго до тама смрти. Прије много вијекова један је хришћанин, пишући једном паганину о томе како се његова браћа и сестре владају, о томе како живе, написао и ово: „Свака туђина хришћанима је отаџбина, а свака отаџбина туђина... На земљи проводе дане, али им је живљење на небу. [...] „Опрости“ је ријеч којом се туђин претвара у брата. „Опрости“ је ријеч којом се налази дом!“, „Свјетлост свијетли у тами“, прегледано 13.5.2024. године на: <https://eparhija-nemacka.com/svjetlost-svijetli-u-tami/>. Архиепископ Григорије је у септембру издао књигу „Странац у шуми“, изјавивши: „Ја мислим да је сваки човек странац у шуми. Исто тако мислим да ми живимо у шуми овог свијета и да смо сви ту некако странци и путници, и да се сви некако губимо и налазимо као што бива са човеком у шуми.“

72 „Васкршњи интервју епископа Василија“, прегледано 25.1.2025. године на: <https://eparhijasremska.rs/2024/05/07/>.

73 „Владика Кирило посјетио избјеглице из Украјине и ручао са ученицима гимназије“, прегледано 13.5.2024. године на: <https://mitropolija-zagrebicka.org/vladika-kirilo-posjetio-izbjeglice-iz-ukrajine-i-rucalo-sa-ucenicima-gimnazije/>.

74 У писму, између осталог, читамо: „Наше мисли и коленопреклоне молитве усмерене су Господу, услед страдања и безочног прогона Украјинске Православне Цркве, где свакодневно ударце прогонитеља истинске вере трпи наша Света Црква, а од оних који не презају чак ни од тога да се поистовете са мрачним силама из адских дубина. [...] Призивамо правду и љубав и молимо Господа да уразуми неразумне прогонитеље Христа и стада Његовог, да подари мир Нашој Светој Цркви на подручјима на којима Богу неуморно служите, да сву пуноћу Цркве Христове утврди на путу Његовом, Вас да укрепи и подари Вам снаге да се Господу свагда несребично предајете и истрајете у мисији очувања вере и постојаности на Вашим вековним огњиштима. Оно што данас чине према Вама јесте систематско затирање православља и бесрамни прогон Христа којег сведочите, исповедате и љубите свим срцем својим, свом душом својом и свим

поново је путем званичног саопштења осудио страдање у РУ и Палестини, апелујући на светске институције за конкретну акцију мира и правде.⁷⁵ Крајем месеца, Епископ Кирило је крстио девојчицу Ану, дете избеглица из РУ.

Екуменска фондација „Pro Oriente“ је у Требињу (Епархија захумско-херцеговачка и приморска; домаћин), у сарадњи са ЦФТ и уз подршку Универзитета у Грацу и Renovabis-a, организовала мировну конференцију „Премошћивање подела“.⁷⁶ У Сремским Карловцима обележено је 100 година од доласка архијереја Руске Православне Заграничне Цркве, „прве емигрантске Цркве“ у историји Хришћанства. У Копру, у Храму Светог Саве, свечано су прослављени Свети равноапостолни цар Константин и царица Јелена уз саслуживање ђакона Вадима Новинског и Романа Кринокина из Украјинске православне цркве.

У јулу је Патријарх обавио телефонски разговор са Његовим Блаженством Патријархом антиохијским и свег Истока Г. Јованом Х.

Крајем августа, СПЦ је упутила писмо безрезервне подршке Његовом Блаженству Митрополиту Онуфрију поводом усвајања „Закона о заштити уставног поретка у сфери деловања верских организација“ од стране Врховне раде у Кијеву.⁷⁷

делима својим! [...] Непрестано понављајући речи Спаситељеве: ”Ако мене гонише, и вас ће гонити” (Јн. 15, 20)...“ „Отворено писмо подршке страдалној браћи архијерејима и богољубивом верном народу Украјинске Православне Цркве“, прегледано 17.5.2024. године на: <https://www.eparhija-gornjokarlovačka.hr/>.

75 Патријарха, који је са још седморицом архијереја требао да по устаљеној процедури допутује у свету и велику Лавру - Пећку Патријаршију ради почетка редовног годишњег заседања Сабора, на административном прелазу Мердаре, 13.5.2024. године око 13.30ч, зауставили су службеници Министарства унутрашњих послова привремених власти у Приштини и, без икаквог образложења, саопштили да им је забрањен улазак у српску покрајину, те да им је тако ускраћена даља слобода кретања. Патријарх је, такође, са Мердара враћен и у децембру 2022. године. Сабор је издао званично саопштење, а кипарски дипломата Јукас Фурлас, актуелни председавајући делегације Европског парламента за односе са РС, је у марту 2025. године изразио снажан протест. Овим поводом је Његово Високопреосвештенство Митрополит зворничко-тузлански Г. Фотије написао: „Титуле наших епископа нису из многих разлога дуго времена мењане, а на ранијим Саборима су наговештаване више пута. Историјске прилике у којима Црква живи се мењају. На то највише утичу ратови и друге животне недаће: земљотреси, поплаве, а код нас Срба – сеобе и прогони.“

76 ”Bosnien-Herzegowina: PRO ORIENTE-Tagung war wichtiger Beitrag auf dem Weg der Versöhnung“, прегледано 17.6.2024. године на: <https://www.pro-oriente.at/news/bosnien-herzegowina-pro-oriente-tagung-war-wichtiger-beitrag-auf-dem-weg-der-versoehnung>. Тема конференције биле су и миграције, које „могу или треба да буду полазне тачке за ближу сарадњу у будућности.“ Учесници конференције били су Архиепископ мостарско-требињски и Митрополит захумско-херцеговачки и стонско-приморски Г. Димитрије (домаћин), Архиепископ Григорије, Његово Високопреосвештенство Архиепископ задарско-шибенички и Митрополит далматински Г. Никодим, римокатолички бискуп мостарско-дувањски Петар Палић, умировљени београдски митрополит и надбискуп, Станислав Хочевар, чланови комисије за православно-католички дијалог, муфтија мостарски Салем Дедовић и други.

77 „Деградација Украјинске Православне Цркве на забрањену организацију додатно озакоњује већ перманентни прогон, хапшење и шиканирање њене свештене јерархије и

Крајем октобра, Географски факултет УБ и КАИЦИД организовали су догађај „Migration in the Western Balkans“, фокусиран на инклузију миграната кроз интеррелигијски и интеркултурни дијалог. Међу учесницима био је и Андреј Јефтић, директор Комисије за веру и поредак WCC-а.⁷⁸

У новембру, Патријарх је одржао други видео разговор са патријархом Кирилом и примио амбасадора РУ у РС. Средином месеца, међународном конференцијом обележено је 100 година Светотројичног храма Подворја Руске православне цркве у Београду и стогодишњица храма Светог Николе у Црквеници, јединог руског верског објекта у Републици Хрватској (Епархија горњокарловачка). Епископ Јован је крајем месеца, поводом 19 година од устоличења Његовог Блаженства Патријарха јерусалимског и целе Палестине Г. Теофила III, посетио Јерусалимску патријаршију.

Почетком децембра одржан је округли сто „Екуменска перспектива хришћанског идентитета пред изазовом нових миграција“, на ком је говорио и проф. др Владан Перишић (Епархија захумско-херцеговачка и приморска).⁷⁹ Патријарх је у Београду примио новоименованог амбасадора РС у РУ, пожелевши му успех у светлу ратних околности, упутио је писмо подршке Патријарху антиохијском Јовану X поводом стања у Сиријској Арапској Републици, а на званичном сајту СПЦ објављена је званична изјава Патријарха о дешавањима на Блиском Истоку.⁸⁰

верног народа, омогућује даље отимање њене имовине или, тачније речено, понавља голготски сценарио и распиње је на нови крст страдања, а украјинско друштво у целини враћа у време римских прогона Цркве Христове.“ „Подршка Српске Православне Цркве канонској Цркви у Украјини“, прегледано 23.8.2024. године на: <https://spc.rs/podrska-srpske-pravoslavne-crkve-kanonskoj-crkvi-u-ukrajini/>.

78 За детаљније види званични сајт КАИЦИД-а: <https://www.kaiciid.org/>.

79 Округли сто је одржан у оквиру пројекта JRS "Empowerment for Employment" и у партнерству са УНХЦР-ом, а његови панелисти су били проф. др фра Иван Шарчевић са Фрањевачке теологије у Сарајеву и проф. др Зоран Грозданов са Универзитетског центра за протестантску теологију у Загребу. На почетку сусрета окупљенима се обратила водитељица JRS-а у Републици Хрватској Ана Марчинко, Ана Рих, представница УНХЦР-а у Републици Хрватској и п. Станко Перица, директор JRS-а за југоисточну Европу. Њихове говоре види на: <https://hrv.jrs.net/>.

80 „Са великом забринутошћу већ месецима пратимо трагичне вести о страдању народа у Палестини, а сада изгледа да се ратни пожар, као ношен ветром, поново шири даље на исток, у Сирију. Страдално искуство српског православног народа из последњих деценија, али и других суседних нам народа, обавезује ме да апелујем на све државе и личности укључене у догађаје на Блиском Истоку да имају на уму да су Исток и Запад спојени судови и да се страдање народа у Сирији и Палестини лако може пренети у друге делове света. Свештенство, монаштво и српски православни народ позивам да, као што се посведневно молимо за нашу страдајућу браћу и сестре на Косову и Метохији, молитвену помоћ од Господа и Пресвете Богородице затражимо за православне на Блиском Истоку, али и све друге хришћане у том делу света који је освештан стопама Господа нашег Исуса Христа и његових првих ученика. Молимо се за све људе који тамо страдају, али и за све страдалнике у Украјини и другим деловима света, свесни дубоке истине речи Господњих да *ако страда један уд, с њим страдају сви удови*

г. 2025. године:⁸¹

У јануару, поводом Божића, Архиепископ Хризостом,⁸² Митрополит Митрофан,⁸³ Његово Високопреосвештенство Архиепископ и Митрополит будимски и администратор темишварски Г. Лукијан и Његово Преосвештенство Епископ вашингтонско-њујоршки и источноамерички Г. Иринеј објавили су Божићне енциклике. Овим поводом је и Његово Високопреосвештенство Архиепископ новосадски и Митрополит бачки Г. Иринеј дао интервју.⁸⁴ У Музеју манастира Житомислић архимандрит Данило је са братством и сарадницима из Фондације окупио бројне госте и пријатеље.⁸⁵

Почетком фебруара, поводом Седмице међуверског склада, фондација Pro Oriente и Мисија OEBS-а у Федерацији БиХ организовале су трибину

(1 Кор 12,26). Посебну молитвену, састрадалну и братску љубав и подршку изражавам правом пријатељу Цркве Светосавске, Његовом Блаженству Патријарху антиохијском и свег Истока господину Јовану, његовом свештеном клиру који неустрашиво, попут мученика првих векова, сведоче љубав Божју.“ „Изјава патријарха Порфирија поводом догађаја у Сирији и на Блиском Истоку“, прегледано 8.12.2024. године на: <https://spc.rs/izjava-patrijarha-porfirija-povodom-dogadjaja-u-siriji-i-na-bliskom-istoku/>.

- 81 Године 2025. навршава се 8 деценија од завршетка WW2 који је за собом оставио преко 11 милиона избеглица и миграната, а од почетка „Украјинске избегличке кризе (2022)“ више од 17 милиона људи је захтевало неку врсту хуманитарне помоћи, 8-10 милиона је избеглица/привремено расељених лица (четвртина украјинске популације), има више од 5 милиона интерно расељених лица (шестина украјинске популације) и више од 10 хиљада убијених цивила.
- 82 „Свакодневно слушамо и читамо потресне репортаже са ратишта у Украјини, у Гази, у Либану, у Сирији, у Јемену. Једнако тако срца нам сламају стравична терористичка убиства и насиља у породицама, у друштвима, на улицама и школама те апокалиптичне и до данас невиђене природне непогоде. [...] Посебно Вас молимо, браћо и сестре, погледајте око Вас и видите којима је потребна помоћ, пажња и љубав и покажите им вашу љубав и вјеру вашу и помозите им колико можете. Не заборавите ону ријеч Господњу: ако њих-сиромашне, гладне и жедне нахраните и напојите Мене самог нахраните и напојите!“ „Божићна порука митрополита Хризостома“, прегледано 25.1.2025. године на <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2948.html>.
- 83 „Молимо се Господу Исусу Христу, Кнезу мира, да пошаље Свој мир нашем напаћеном народу на Косову и Метохији, као и нашој браћи по вери у Русији, Украјини, Сирији, Палестини и Либану, да би они с радошћу дочекали овај велики Празник.“ „О Божићу 2024. године“, прегледано 25.1.2025. године на: <http://www.istocnik.ca/bozic2025>.
- 84 Интервју „Када будемо имали љубави, биће мира и добре воље“ објављен је у дневном листу Ало, број 6040, 6. јануара 2025. године, стр. 2-3. Упоређи са Божићним разговором емитованим у навечерје Божића на Првом програму Радио-телевизије Војводине.
- 85 Том приликом, игуман је, између осталог, рекао: „Питали су ме шта је порука Божића. [...] Мир је најпотребнији овој планети од њеног самог постанка. Мир треба да буде првенствено наш унутрашњи мир, а онда наша планета је у миру и не можемо да славио Божић а да се не сјетимо људи који страдају у Украјини, Русији, Гази, Сирији и по читавом свијету.“ „Божићни пријем – Музеј Житомислић“, прегледано 25.1.2025. године на: <https://eparhija-zahumskohercegovačka.org/bozicni-prijem-muzej-zitomisljic/>.

„Вјерске заједнице и миграције“.⁸⁶ Патријарх је крајем месеца присуствовао пријему у амбасади РФ у Београду поводом Дана бранилаца Отаџбине, поручивши да се СПЦ непрестано моли за мир и зацељење ратних рана.⁸⁷ Такође, крајем месеца, Патријарх је угостио делегацију Руске православне цркве и обавио трећи телефонски разговор са патријархом Кирилом.

Сређином марта, Патријарх је упутио друго по реду писмо подршке Патријарху антиохијском Јовану.⁸⁸ Крајем марта, (тадашњи) Преосвећени викарни Епископ ремезијански Г. Стефан дао је интервју за „Журнал“ Московске Патријаршије, у ком, између осталог, одговара: „Што се тиче пастирске бриге Српске Цркве у више поменутих земљама, ситуацију у истим бисмо тек донекле могли упоредити са државама насталим распадом Совјетског Савеза. Кажем донекле, јер ми данас немамо отворени сукоб и кршење основних људских права као што је то сада случај у Украјини, што, опет, не значи да га нисмо имали у годинама које су иза нас“ и „Сведоци смо и свега онога што се данас догађа на тлу Украјине, на просторима древне Кијевске Русије где се одиграо један од најважнијих догађаја – „Крещение Руси“ (988).“⁸⁹

Крајем марта и почетком априла, Патријарх је предводио прву званичну посету другој Помесној цркви - најсветијој Јерусалимској патријаршији и Патријарху Теофилу III, са којим је разговарао о страдању хришћана на Блиском Истоку. Са благословом Патријарха, Преосвећени викарни Епископ топлички Г. Петар је у Парохијском дому Спомен-храма Светог Саве у Београду разговарао са Преосвећеним Епископом средњоевропским Коптске Цркве Г. Ђованијем и Његовом Екселенцијом амбасадором Арапске Републике Египат г. Баселом Салахом.⁹⁰ Поводом Васкрса, једино Митрополит

86 Учесници трибине су били др Нецад еф. Грабус, муфтија сарајевски, др Ана-Марија Рафаи, мировна активисткиња и католичка теологиња, и др Бранко Секулић, теолог и доцент на Свеучилишном центру за протестантску теологију Матије Влачића Илирика у Загребу. Модератор трибине био је игуман манастира Житомислић. „Вјерске заједнице су ту првенствено да наступају проповиједајући Божију ријеч кроз објаве које имамо. Знамо да и исламска и хришћанска објаве имају респект према људима који су мигранти. Данас имамо феномен који је јако заступљен медијима да се према тим људима има негативна конотација. Знамо да и велики број наших људи одлази и да тамо требају бити прихваћени. Ми смо ти који требамо дати поруку, политичарима, друштву, људима да се према мигрантима треба односити са поштовањем“, у изјави за медије нагласио је игуман Данило. Снимак трибине је доступан на званичном Јутјуб каналу Фондације.

87 „Патријарх Порфирије на пријему поводом Дана бранилаца Отаџбине“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news/aktuelno//13382.patrijarh-porfirije-na-prijemu-povodom-dana-branilaca-otadzbine.html>.

88 Године 2025. навршава се 12 године од отмице двојице алепских митрополита.

89 „Епископ ремезијански Стефан: Интервју дат Журналу Московске Патријаршије“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news/aktuelno//13602.episkop-remezijanski-stefan-intervju-dat-zurnalu-moskovske-patrijarsije.html>.

90 Погледај понова фусноту број 67.

Митрофан⁹¹ и Архиепископ Јоаникије⁹² у енцикликама помињу страдање у РУ, РФ, Сиријској Арапској Републици, Палестини и Републици Либану, док је у Загребу прву васкршњу Литургију служио свештеник Андреј Иваненко. У Мостару, парох Радивоје Круљ је са верницима и ХД „Добротвор“ обрадовао даровима украјинске одбојкашице са југозапада РУ.⁹³ Српска православна општа гимназија „Кантакузина Катарина Бранковић“ у Загребу, установа са правом јавности и под окриљем Цркве, обележила је 20 година од оснивања, а гимназију похађају и ученици из РУ и РФ. Крајем априла, Патријарх је боравио у вишедневној званичној посети Московској патријаршији.⁹⁴

Почетком маја, Патријарх је током кратког састанка разговарао у Парохијском дому Спомен-храма Светог Саве са Његовом Светошћу Папом александријским и Патријархом столице Светог Марка г. Тавадросом II, поглаваром Коптске Православне Цркве (дохалкидонске), који је уживао гостопримство Владе РС током своје прве вишедневне посете.⁹⁵ Патријарх Тавадрос II се сусрео са коптском заједницом у Београду којих је неколико стотина и говорио је о боравку Свете породице у Египту 3 године 6 месеци и 10 дана, о историји коптске миграције пре 60 година, ревности Цркве да се брине о њима и њиховим потребама у егзилу, њиховом праћењу у иностранству, а одржао је и предавање „Боље домовина без цркава, него цркве

91 „Молимо се Господу Исусу Христу, Кнезу мира, да пошаље Свој мир нашем нападеном народу на Косову и Метохији, као и нашој браћи по вери у Русији, Украјини, Сирији, Палестини и Либану, да би они с радошћу дочекали овај велики Празник“ (Митрофан, 2025: 5).

92 „Гледајући свакодневно ужасавајуће и апокалиптичне ратне призоре на подручју Украјине и Палестине, умножимо и сјединимо наше молитве за успостављање мира међу сукобљеним земљама. Започети дијалог најутицајнијих земаља о престанку ратних дејстава и враћању мира међу завађеним народима, доживљавамо као милост Божију која нам улива наду о коначном повратку мира. Помолимо се усрдно, драга браћо и сестре, Васкрслом Господу да благослови оне који су поменути дијалог започели, нека их уразуми својом мудрошћу, да успоставе праведни и трајни мир у Украјини и Палестини. Да би се такав мир постигао, треба одмах да престане насиље над свештенством, отимање храмова, скрнављење светиња и угрожавање вјерских права и слобода које садашња власт у Украјини врши над канонском Украјинском Православном Црквом. Нажалост по истом обрасцу припрема се државни терор над Ерстонском Православном Црквом, гдје тамошње власти спремају закон о забрани те Цркве која има многовјековну историју свог јеванђељског дјеловања у тој земљи. Гоњење Цркве у поменутих земљама са циљем насилне измјене вјерског идентитета православних народа преставаља срамоту за цио просвећени свијет, посебно за Европу као колијевку цивилизације и правног поретка.“ „Васкршња порука Архиепископа Цетињског и Митрополита Црногорско-Приморског Јоаникија“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://mitropolija.com/2025/04/18/vaskrsnja-pорука-arhiepiskopa-cetinjskog-i-mitropolita-crnogorsko-primorskog-joanikija/>.

93 „Поводом Васкршњих празника чланови ЦО Мостар посјетили одбојкашице са југозапада Украјине“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://eparhija-zahumskohercegovacka.org/povodom-vaskrsnjih-praznika-clanovi-co-mostar-posjetili-odbojkasice-sa-jugozapada-ukrajine/>.

94 Током посете, двојица патријарха су се заједно сусрела са предсеником РФ.

95 Види фусноту број 67.

без домовине“. Средином маја, током редовног пролећног заседања, Свети Архијерејски Сабор СПЦ је у две реченице званичног саопштења размотрио актуелну ситуацију у РУ: „Сабор се, и ове године позабавио духовним последицама ратних сукоба широм света. Овим поводом Сабор поново подсећа релевантне међународне институције на страдање православних хришћана у Украјини, Сирији, Палестини и код нас, на Косову и Метохији, апелујући притом на све који имају моћ да спрече даља крвопролића, мржњу, нетрпељивост, неправду и безакоње.“⁹⁶

Закључак

У периоду последње 4 године (2022–2025), СПЦ је утростручила свој ангажман у односу на период од 2015. до 2021. године. У наведеном периоду, донела је најмање 6 званичних саопштења (4 током 2023. године), 22 празничне енциклике (12 Божићних и 10 Васкршњих; 8 током 2024. године), 5 писама (3 током 2024. године), 1 апел (2023. године) и 5 интервјуа (4 током 2024. године), који се директно односе на тему „Мигрантске кризе (2015)“ и „Украјинске избегличке кризе (2022)“. Ови подаци потврђују наше наговештаје (уп. Павловић, 2024б: 320–321) који су указивали на тенденцију повећаног ангажмана СПЦ у савременим миграционим токовима. Поред поменутих докумената, СПЦ је спровела и преко 50 социјалних, научних и екуменских активности у матици и дијаспори. Током 4 године у трону Светог Саве, приметан је лични ангажман Патријарха, који се огледа у оснивању Мисионарског одељења, архијерејским беседама, директном учешћу у објављивању званичних саопштења, празничних енциклика, интервјуа и чланака, као и у сусретима са избегличком и мигрантском популацијом, председницима држава, екселенцијама амбасадорима, те поглаварима и представницима Помесних православних цркава у матици, дијаспори и свету. Ипак, нека питања која остају отворена и захтевају даља истраживања јесу зашто су активности СПЦ у доминантној мери усмерене ка украјинској и руској мигрантској и избегличкој популацији – која у РС и региону има статус националних мањина, ужива већу правну заштиту или већи степен интеграције – док је ангажман према мигрантима и избеглицама из Азије и Африке мањи (свега неколико конкретних активности), као и значај њихових личних сведочења. Овај рад, заједно са претходним (уп. Павловић 2024а и Павловић 2024б), представља резултат вишегодишњег истраживачког труда и заокружује целину која обухвата десетогодишњи период од јесења 2015. до пролећа 2025. године. Имајући у виду обимност и комплексност

96 „Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве“, прегледано 20.5.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news/aktuelno//14048.saopstenje-za-javnost-svetog-arhijerejskog-sabora--srpske-pravoslavne-crkve-.html>. Упореди са фуснотом број 75.

теме, остаје могућност да су одређени ставови или облици ангажовања не-намерно изостављени.

Литература

- Antonova, O. (2024). *Ukrajinska zajednica u Srbiji: Juče, danas, sutra*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku. <https://doi.org/10.55042/NXEF5939>
- Ђурђевић, Д. Ж., & Стевановић, М. Д. (2025). Проблем суочавања са масовним уласком миграната са аспекта очувања националног идентитета. *Црквене студије*, 22(22), 823-837. https://doi.org/10.18485/ccs_cs.2025.22.22.49
- Gregurović, M. (2022). Ukrajinska izbjeglička kriza iz perspektive sociologije migracija. *Polemos*, 25(1), 13-34.
- Janković, D., Marković, M., & Gajić, M. (2024). Ostvarivanje prava privremeno raseljenih lica iz Ukrajine u Republici Srbiji: izazovi i perspektive integracije. *Godišnjak, XVIII*(specijalni broj), 159–186.
- Jurić, T. (2024). Migracije: dobro ili zlo? *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije : časopis za pastoralnu orijentaciju*, 1(152), 10-18.
- Кодић, М. (2024). Васкршња посланица Његовог Преосвештенства Епископа канадског господина др Митрофана. *Источник, XLIII*, (119), 4-5.
- Кодић, М. (2025). Васкршња посланица Његовог Високопреосвештенства Архиепископа Торонтског и Митрополита канадског господина др Митрофана. *Источник, XLVI*, (122), 4-5.
- Leustean, L. N. (2020). When States Fail: The Politics of Orthodox Churches, Forced Displacement and Humanitarian Structures in Serbia and Ukraine. *Journal of Refugee Studies*, 34(2), 1923-1945. <https://doi.org/10.1093/jrs/feaa005>
- Мартињук, М. (2024). Истраживање дијалога Украјине и Србије. *Српска ревија за европске студије*, 3(1), 31-59. <https://doi.org/10.18485/sres.2024.3.1.2>
- Марčинко, А., & Perica, S. (2023). Migrants među nama: refleksi otpora i refleksija prilike. *Bogoslovska smotra*, 93(3), 431-456. <https://doi.org/10.53745/bs.93.3.5>
- Marković, S. M. (2025). Upravljanje iregularnim migracijama zapadnobalkanskom rutom i pravo na azil – ključni izazovi i praksa. *Strani pravni život*, 69(1), 15-34. https://doi.org/10.56461/SPZ_25102KJ
- Павловић, Б. (2024а). Ангажованост Српске православне цркве током године кулминације „Мигрантске кризе (2015)” – прилог проучавању (2015–2016). *Religija i tolerancija, XXII*(41), 101-121. <https://doi.org/10.18485/rit.2024.22.41.8>
- Павловић, Б. (2024б). Дискурс и петогодишња ангажованост Српске православне цркве током „Мигрантске кризе (2015)” — прилог даљем проучавању (2017–2021). *Religija i tolerancija, XXI*(42), 305-323. <https://doi.org/10.18485/rit.2024.22.42.5>
- Perica, S. (2023). Migrants kao experimentum crucis. In: B. Jurić, V. Martić, & B. Velčić (eds.), *Teologija u Dijalogu: Zbornik Radova Ljetne Škole Teologije u Dubrovniku (2019., 2021.) i Mediteranskih Teoloških Susreta u Rijeci (2022.)* (215-236). Dubrovnik: Dubrovačka biskupija; Rijeka: Riječka nadbiskupija; Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Петровић, З. (2024). Савремене ирегуларне миграције у Републици Србији: етички нормативни аспекти. *Српска политичка мисао*, 86(4), 69-94. <https://doi.org/10.5937/sprm86-51396>

- Pribićević, O., & Buturović, Ž. (2023). Rat u Ukrajini – Srbija ponovo na razmeđu između Istoka i Zapada. In: M. Joković Pantelić & G. Bašić (eds.), *Demokratske promene u Srbiji: stavovi građana i građanki o demokratskoj transformaciji Srbije u protekle tri decenije* (210-223). Beograd: Institut društvenih nauka.
- Станковић, Н. М. (2023). Изазови спољне политике Републике Србије у светлу руско-украјинског сукоба. *Баштина*, 33(61), 157-170. <https://doi.org/10.5937/bastina33-45513>
- Теодосић, Д. (2024). Дубоки раскол у православљу као последица сукоба у Украјини: геополитичка перспектива. *Religija i tolerancija*, 22(42), 349–362. <https://doi.org/10.18485/rit.2024.22.42.8>
- Župarić-Iljić, D. (2020). Reshaped Roles of Faith-Based Actors Towards Refugees in the Balkan Corridor Phase and its Aftermath. In: M. C. Jacobsen, E. B. Gebre, & D. Župarić-Iljić (eds.), *Cosmopolitanism, Migration and Universal Human Rights* (75-89). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50645-2_14

Интернет извори

- „Апел епископа Силуана премијеру Аустралије да се заустави прогон монаштва Кијево-печерске лавре“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://soc.org.au/sr/vesti-sr/1752-apel-episkopa-siluana-premijeru-australije-da-se-zaustavi-progon-monastva-kijevopечерске-lavre>
- „Bosnien-Herzegowina: PRO ORIENTE-Tagung war wichtiger Beitrag auf dem Weg der Versöhnung“, прегледано 17.6.2024. године на: <https://www.pro-oriente.at/news/bosnien-herzegowina-pro-oriente-tagung-war-wichtiger-beitrag-auf-dem-weg-der-versoehnung>“
- „Божична честитка Његовог Преосвештенства Епископа тимочког г. Илариона“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://eparhija-timocka.org/bozicna-cestitka-njegovog-preosvestenstva-episkopa-timockog-g-ilariona-2/>
- „Божична порука Епископа будимљанско-никшићког Г. Методија“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://www.eparhija.me/jan-2024-bozicna-poslanica-vladike-metodija>
- „Божична порука митрополита Хризостома“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2446.html>
- „Божична порука митрополита Хризостома“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2730.html>
- „Божична порука митрополита Хризостома“, прегледано 25.1.2025. године на <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2948.html>
- „Божична посланица Српске Православне Цркве“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://spc.rs/bozicna-poslanica-srpske-pravoslavne-crkve/>
- „Божични пријем – Музеј Житомирлић“, прегледано 25.1.2025. године на: <https://eparhija-zahumskohercegovaacka.org/bozicni-prijem-muzej-zitomisljic/>
- „Епископ Герасим о ситуацији у Украјини: „Бог није у сили, него у правди““, прегледано 25.4.2023. године на: <https://www.in4s.net/episkop-gerasim-o-situaciji-u-ukrajini-bog-nije-u-sili-nego-u-pravdi/>
- „Епископ Герасим: Украјинска Православна Црква трпи терор који јој ускрађује основна људска права“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://www.eparhija-gornjokarlovaacka.hr/episkop-gerasim-ukrajinska-pravosla/>

- „Епископ Григорије служио у требињском Саборном храму“, прегледано 3.8.2022. године на: <https://eparhija-zahumskohercegovačka.org/episkop-grigorije-sluzio-u-trebinjskomm-sabornom-hramu/>
- „Епископ ремезијански Стефан: Интервју дат Журналу Московске Патријаршије“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news/aktuelno//13602.episkop-remezijanski-stefan-intervju-dat-zurnalu-moskovske-patrijarsije.html>
- „Епископ Фотије позвао на молитву за прогоњене монахе у Кијевско-печерској лаври“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://www.eparhijazt.com/sr/news/vijesti-iz-eparhije/bogosluzenja/5796.episkop-fotije-pozvao-na-molitvu-za-progonjene-monahe-u-kijevsko-pecerskoj-lavri.html>
- „Гостопримство коптској мигрантској заједници“, прегледано 1.5.2024. године на: <https://spc.rs/gostoprимstvo-koptskoj-migrantskoj-zajednici/#>
- „Интервју Епископа горњокарловачког г. Герасима за “Anadolu Agency”“, прегледано 28.1.2022. године на: <https://www.eparhija-gornjokarlovacka.hr/итервју-епископа-горњокарловачког-г/>
- „Изјава патријарха Порфирија поводом догађаја у Сирији и на Блиском Истоку“, прегледано 8.12.2024. године на: <https://spc.rs/izjava-patrijarha-porfirija-povodom-dogadjaja-u-siriji-i-na-bliskom-istoku/>
- „О Божићу 2024. године“, прегледано 25.1.2025. године на: <http://www.istocnik.ca/bozic2025>
- „Митрополит Хризостом упутио васкршњу поруку“, прегледано 16.4.2023. године на: <https://www.mitropolijadabrobosanska.org/vijest2532.html>
- „Митрополит Јоаникије богослужио у Срећењском манастиру у Москви“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://spc.rs/mitropolit-joanikije-bogosluzio-u-sretenjskom-manastiru-u-moskvi/>
- „Митрополит Јоаникије у Бару угостио неколико породица избјеглих из Украјине“, прегледано 28.3.2022. године на: <https://svetigora.com/mitropolit-joanikije-u-baru-ugostio-nekoliko-porodica-izbjeglih-iz-ukrajine/>
- „Митрополит Мелетиј из Кијева посетио Епископа Андреја“, прегледано 7.10.2022. године на: <http://www.crkva.at/митрополит-мелетиј-из-кијева-посетио/>
- ”Nativity Archpastoral Word – Архипастирска Божићна порука“, прегледано 25.1.2025. године на: https://www.easterndiocese.org/news_241224_1
- ”Nativity Archpastoral Word“, прегледано 24.3.2024. године на: https://easterndiocese.org/news_240101_1
- „Отворено писмо подршке страдалној браћи архијерејима и богољубивом верном народу Украјинске Православне Цркве“, прегледано 17.5.2024. године на: <https://www.eparhija-gornjokarlovacka.hr/отворено-писмо-подршке-страдалној-бр/>
- Патријарх Порфирије: Говор оружја, а не љубави, пораз је сваког од нас“, прегледано 17.4.2022. године на: <https://spc.rs/patrijarh-porfirije-govor-oruzja-a-ne/>
- „Патријарх Порфирије на пријему поводом Дана бранилаца Отаџбине“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news/aktuelno//13382.patrijarh-porfirije-na-prijemu-povodom-dana-branilaca-otadzbine.html>
- „Патријарх Порфирије: Наше страдање се мора пројавити у живот у сваком добру и у живот у христоликој врлини“, прегледано 24.1.2024. године на: http://arhiva.spc.rs/sr/patrijarh_porfirije_nashe_stradanje_se_mora_projaviti_u_zhivot_u_sva_kom_dobru_u_zhivot_u_hristolikoj.html
- „Патријарх Порфирије са избеглима из Украјине“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://spc.rs/патријарх-порфирије-са-избеглима-из-у/>

- „ПАТРИЈАРХ ПОРФИРИЈЕ СЛУЖИО У ЗАГРЕБУ“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://mitropolija-zagrebacka.org/patrijarh-porfirije-sluzio-u-zagrebu/>
- „Патријарх Порфирије за „Политику“: Црква ће наставити да гради мир“, прегледано 9.1.2024. године на: <https://spc.rs/patrijarh-porfirije-za-politiku-crkva-ce-nastaviti-da-gradi-mir/>
- „Патријарх Порфирије у Буенос Ајресу: Молимо се Господу за све људе света и за мир који је широм наше планете данас угрожен“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://spc.rs/patrijarh-porfirije-u-buenos-ajresu-molimo-za-sve-ljude-sveta-i-za-mir-koji-je-sirom-nase-planete-danas-ugrozen/>
- „Патријарх Порфирије у посети Јерусалимској Патријаршији“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news///13641.patrijarh-porfirije-u-poseti-jerusalimskoj-patrijarsiji.html>
- „Патријарх Порфирије: Упутићемо помоћ Украјинској Православној Цркви и њеном митрополиту Онуфрију“, прегледано 24.1.2023. године на: <http://www.slovoljubve.com/cir/Newsview.asp?ID=32291>
- „Поводом Васкршњих празника чланови ЦО Мостар посетили одбојкашице са југозапада Украјине“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://eparhija-zahumskohercegovacka.org/povodom-vaskrsnjih-praznika-clanovi-co-mostar-posjetili-odbojkasice-sa-jugozapada-ukrajine/>
- „Подршка Српске Православне Цркве канонској Цркви у Украјини“, прегледано 23.8.2024. године на: <https://spc.rs/podrska-srpske-pravoslavne-crkve-kanonskoj-crkvi-u-ukrajini/>
- „Помозимо народу Украјине!“, прегледано 24.1.2024. године на: <http://radioistocnik.info/2022/03/15/pomozimo-narodu-ukrajine/>
- „Посета високог представника Украјинске Православне Цркве у Бечу“, прегледано 28.1.2023. године на: <http://www.crkva.at/poseta-visokog-predstavnika-ukrajин/>
- „Порука Патријарха српског г. Порфирија“, прегледано 30.3.2024. године на: <https://eparhijabacka.info/2023/02/12/poruka-patrijarha-srpskog-g-porfirija/>
- „Православље се данас брани у Кијеву!“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://www.eparhijabihackopetrovacka.org/episkop-sergije-pravoslavlje-se-danas-brani-u-kijevu/>
- „Саопштење из Канцеларије Епископа аустралијско-новозеландског“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://soc.org.au/sr/vesti-sr/1559-saopstenje-kancelarije-episkopa-australijskonovozelandskog>
- „Саопштење за јавност поводом државног терора над Украјинском Православном Црквом“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://spc.rs/saopstenje-za-javnost-povodom-drzavnog-terora-nad-ukrajinskom-pravoslavnom-crkvom/>
- „Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве“, прегледано 10.1.2024. године на: <https://spc.rs/saopstenje-za-javnost-svetog-arhijerejskog-sabora-srpske-pravoslavne-crkve-2/>
- „Саопштење за јавност Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве“, прегледано 20.5.2025. године на: <https://spc.rs/sr/news/aktuelno//14048.saopstenje-za-javnost-svetog-arhijerejskog-sabora--srpske-pravoslavne-crkve-.html>
- „Слово Епископа Илариона о Божићу 2022/23“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://eparhija-timocka.org/slovo-episkopa-ilariona-o-bozicu-2023/>
- „Свечано обраћање патријарха Порфирија у Надбискупји у Бечу“, прегледано 16.4.2023. године на: <https://spc.rs/sr/news/patrijarh//9608.svecano-obracanje-patrijarha-porfirija-u-nadbiskupiji-u-becu.html>

- „Свјетлост свијетли у тами“, прегледано 13.5.2024. године на: <https://eparhija-nemacka.com/svjetlost-svijetli-u-tami/>
- „Susret Biskupske komisije HBK-a za ekumenizam s episkopom Jovanom“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://hbk.hr/susret-biskupske-komisije-hbk-a-za-ekumenizam-s-episkopom-jovanom/>
- ”The Divine Radiance of Christ’s Nativity: A Message from Bishop Longin“, прегледано 24.3.2024. године на: <https://newgracanica.org/2024/01/08/the-divine-radiance-of-christs-nativity-a-message-from-bishop-longin/>
- „У Букову прослављен Свети Симеон Мироточиви“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://eparhija-timocka.org/u-bukovu-proslavljen-sveti-simeon-mirotocivi/>
- „Ukrajinska pravoslavna Crkva imenovala svećenika za brigu o sunarodnjacima u Hrvatskoj“, прегледано 28.1.2023. године на: <https://orthodoxhr.wordpress.com/2022/06/24/ukrajinska-pravoslavna-crkva-imenovala-svecenika-za-brigu-o-sunarodnjacima-u-hrvatskoj/>
- „Васкрсење Господње у Епархији врањској“, прегледано 10.1.2024. године на: <http://www.eparhijavranjska.org/Newsview.asp?ID=2791>
- „Васкрс у Трсту 2024. године“, прегледано 13.5.2024. године на: <http://www.crkva.at/saluto-delle-autorita-vaskrsc-u-trstu-2024-godine/>
- „Васкршња порука Архиепископа Цетињског и Митрополита Црногорско-Приморског Јоаникија“, прегледано 26.4.2025. године на: <https://mitropolija.com/2025/04/18/vaskrsnja-poruka-arhiepiskopa-cetinjskog-i-mitropolita-crnogorsko-primorskog-joanikija/>
- „Васкршња порука 2024.“, прегледано 3.5.2024. године на: <https://www.mitropolija-dabrobosanska.org/vijest2800.html>
- „Васкршња посланица Епископа канадског Господина др Митрофана“, прегледано 16.4.2023. године на: <http://www.istocnik.ca/523446676>
- „Васкршња посланица епископа шумадијског г. Јована о Васкрсу 2023. године“, прегледано 16.4.2023. године на: <https://www.eparhija-sumadijska.org.rs/vesti/item/8904-vaskrsnja-poslanica-episkopa-sumadijskog-g-jovana-o-vaskrsu-2023-godine>
- „Васкршња посланица Српске Православне Цркве“, прегледано 17.4.2023. године на: <https://spc.rs/vaskrsnja-poslanica-srpske-pravoslavne-crkve/>
- „Васкршња посланица 2022“, прегледано 24.1.2023. године на: <https://spclondon.org.uk/sr/duhovne-poruke/820-vaskrsnja-poslanica-2022>
- „Васкршњи интервју епископа Василија“, прегледано 25.1.2025. године на: <https://eparhijasremska.rs/2024/05/07/vaskrsnji-intervju-episkopa-vasilija/>
- „Васкршњи специјал - Епископ Славонски Јован (Ђулибрк)“, прегледано 24.1.2024. године на: <http://www.slovoljubve.com/cir/Newsview.asp?ID=33383>
- „Владика Кирило посетио избјеглице из Украјине и ручао са ученицима гимназије“, прегледано 13.5.2024. године на: <https://mitropolija-zagrebicka.org/vladika-kirilo-posjetio-izbjeglice-iz-ukrajine-i-rucao-sa-ucenicima-gimnazije/>